

КІНОТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНОГО ВПЛИВУ

Шалімов І. О.

студент 3 курсу ОР Бакалавр
спеціальність 053 «Психологія», ФПСР

Керівник: Литвиненко О. Д.

Д-р.психол.н., професор кафедри загальної психології і
психологічного консультування, ФПСР

Дослідник впливу електронних засобів комунікації на людину та суспільство Маршалл Маклуен у ХХ ст. відзначив, що із розвитком засобів масової комунікації відбувається перехід від писемної та друкарської культури до електронного суспільства, що супроводжується поверненням до безпосереднього чуттєвого сприйняття, аудіальності та візуальності (цит. за: Meneghetti A., 2008). Виходячи з цієї зміни сприйняття, для ефективної психотерапевтичної допомоги важливим є дослідження психологічного впливу сучасних медіа на людину. У середині ХІХ ст. почалися перші дослідження впливу фільму на людину та групу; допускалася можливість розробки індивідуальних кінопрограм для позитивного психотерапевтичного впливу (Красін С., 2018). Однак, на мою думку, наразі є обмеженими дослідження та практичне застосування кінотерапії як напрямку психотерапії та системи методів роботи з реакціями людини, отриманими під час і після перегляду фільму і спрямованими на духовне

та психічне зцілення. Сучасні дослідники визначають такі проблеми, що перешкоджають просуванню кінотерапії як надійної та валідної психотерапевтичної інтервенції: нестача єдиного теоретичного обґрунтування та кількісних даних, що підтримували б ефективність застосування у різних групах (Powell, M., 2008) та відсутність стандартизованих протоколів (Sacilotto E., Salvato G., Villa F., Salvi F., Bottini G., 2022).

Згідно з Антоніо Менегетті, кіно являє собою онейротичний досвід, який несе в собі зміст несвідомого режисера, що відображає колективне несвідоме. Воно відображує та пояснює реальність; з'єднується із психічним потоком глядача та виступає для нього дзеркалом в лаканівському сенсі; створює цінний діагностичний матеріал у вигляді особистої реакції глядача; здійснює вплив через знак, метафору та образ, які ідентифікують міф. Менегетті вважає кіно продовженням традиції античного театру (який своєю чергою заснований на сновидінні та «кінстинкті уяви»). Він пропонує трьохетапну модель роботи: демонстрація фільму; вільне обговорення вражень; аналіз висловлювань спеціалістом, їх узагальнення, систематизація та пояснення, аналіз реального змісту фільму. Дослідження Powell, M., 2008 підтверджує можливість застосування метафори фільму для різних підходів, проте робить висновок про слабку теоретичну основу кінотерапії. Підходи він поділяє на директивний і недирективний, структурований і неструктурований, інтегративний, психоедукативний, лікувальний, інсайт підхід, переконуючий, прескриптивний, і перегляд у супроводі терапевта. Вплив метафори аналізується і в дослідженні Sacilotto E. et al., 2022, де вказано, що метафора впливає на людину на трьох рівнях: рівні буквального сюжету, рівні метафори сюжету і рівні особистої метафори пацієнта. У тому ж дослідженні говориться і про

можливість використання відео та документальних фільмів у форматі «відеомодельювання», який засновано на теорії соціального научіння А. Бандури (цит. за: Sacilotto E. et al., 2022). Литвиненко О. Д. (Литвиненко О.Д., 2022), ґрунтуючись на положеннях позитивної терапії та юнгіанського аналізу, відзначає, що фільм здійснює на глядача вплив через наратив, у який закладено певні архетипи, і посилює цей вплив, задіюючи візуальний канал. Вона пропонує п'ятикрокову модель кінотерапії, яка складається зі спостереження, інвентаризації, ситуативного підбадьорення, вербалізації і розширення цілей. Окрім цього у своєму дослідженні Литвиненко О.Д. припускає, що функції кіно відповідають функціям історій, виділеним Н. Пезешкіаном. Інші дослідники поділяють цю позицію. У дослідженні Sacilotto E. et al., 2022 також зазначається, що кінотерапія походить від бібліотерапії, і виділяються 4 стадії кінотерапії, які відповідають стадіям бібліотерапевтичного процесу: ідентифікація, катарсис, інсайт, універсалізація.

Дослідження Sacilotto E. et al., 2022 містить аналіз результатів 38 досліджень, у яких було застосовано класичну кінотерапію або відеомодельювання в роботі з різними патологіями та різною кількістю учасників (від 1 до 3096). Два з цих досліджень дали неоднозначні результати та ще два показали відсутність ефекту. Решта досліджень виявила позитивний ефект. За результатами дослідження Powell M., 2008 був зроблений висновок про клінічно значуще, але статистично незначуще зниження рівня безнадійності та підвищення рівня оптимізму внаслідок групової структурованої недирективної кінотерапевтичної інтервенції.

Отже, вплив кінотерапії є мультимодальним і містить у собі, але не обмежується впливом образу, музики, метафори, наративу. Кінотерапія може бути застосована як

для діагностичних, так і для корекційних цілей у різних групах, ситуаціях і форматах роботи. Однак для просування кінотерапії у психотерапевтичній практиці необхідні емпіричні дані, що підтверджують її ефективність, розвиток теоретичної основи та стандартизованих протоколів роботи. Також на мою думку є доцільним дослідження можливостей створення та аналізу відео або коротких фільмів клієнта як виду арттерапевтичної роботи.

Література

1. Красін С. А. Вступ до режисованої фільмотерапії. Зцілення за допомогою кіно. Харків: ФЛП Рубашкін, 2018. 84 ст.

2. Уханова О. Д. У пошуку сенсу та ресурсу на шляху героя. Кінотерапія. In Search of Truth and Humanity in the Age of War: The Proceedings of the International Training & Scientific Conference (Poland, Leszno, August 21-26, 2022). Editor L. Moskalenko. Leszno, 2022. 262 p.

3. Meneghetti A. Cinologia ontopsicologica. L'analisi del film sul codice biologico della psiche. Psicologica Editrice, 2008. 517 p.

4. Powell, M. (2008). Cinematherapy as a Clinical Intervention: Theoretical Rationale and Empirical Credibility. Graduate Theses and Dissertations Retrieved from <https://scholarworks.uark.edu/etd/2984>

5. Sacilotto E., Salvato G., Villa F., Salvi F., Bottini G. Through the Looking Glass: A Scoping Review of Cinema and Video Therapy. *Front Psychol.* 2022 Jan 11;12:732246. doi: 10.3389/fpsyg.2021.732246. PMID: 35087441; PMCID: PMC8786706.